

Redakce VOJENSKÉ MYSLI se zúčastnila konference hlavního výboru KSČ MNO a konferencí u vojenských okruhů a považuje za vhodné uveřejnit některé příspěvky (jejich podstatnou část), které mohou zajímat naše čtenáře.

Plukovník Dr. Miloš Sedlář

Otázky vědy v akčním programu

Pohovořím o některých otázkách vědeckovýzkumné a vývojové práce v resortu obrany z hlediska připravovaného akčního programu.

Vycházím z názoru, že jedna z hlavních příčin nedostatků v minulém období spočívala v nedocenění významu vědy a v nedostatečném množství využití teoretické práce vůbec. Domnívám se, že také armáda a problematika obrany tím byla postižena a že je to třeba překonat.

Za výchozí při řešení tohoto problému považuji přístup k teoretickým východiskům a jejich kvalitě.

Domnívám se, že dosavadní koncepce obranného systému, včetně toho, co bylo řečeno v posledních letech v politickém, státním i vojenském vedení, nemůže již vyhovět nejnovějším vojenskoteoretickým nárokům a nárokům nového uspořádání naší společnosti.

Stojíme před takovým komplexem problémů, který se nedá řešit jinak, než podstatnými změnami v doktrinálních principech, což představuje v podstatě vojenskou reformu.

Za ústřední otázku v tomto ohledu považuji nezbytnost překonat zúžené pojetí vojenskoteoretických východisek a celé naší doktríny, pro které byl dosud výlučným kritériem náš úkol v koaličním operačním plánu.

To se dostává ovšem do rozporu s tím, co objektivně představuje obrana státu jako komplex. V jakém smyslu?

1. V oblasti teoretické práce se zužuje vojenskoteoretické myšlení do hranic operačního umění a taktiky.

2. V té vývojové etapě vojenskoteoretického myšlení a praxe přípravy obrany státu, kdy se těžiště již prokazatelně přesunuje do přípravy na ozbrojený zápas s tím, že kvalita těchto příprav se stala sama o sobě prostředkem vojenského působení ve prospěch politiky a naopak, naše koncepce a celkové branné úsilí se podřizovalo dosud jednostranně a výlučně potřebám realizace pozemních operací v počátečním období války.

3. V době, kdy pro ozbrojený zápas se stala rozhodující mobilizace vědy, techniky, průmyslu a psychologického působení, se postupně omezovala vojenskoteoretická, zejména pak vojenskotechnická rozvojová aktivita ČSSR a její přínos pro socialistickou koalici.

Úloha početné a intelektuálně velmi kvalitní vojenské a technické, výzkumné a vývojové základny byla redukována jen

na aplikaci a provoz. Stalo se to v oborech, kde dodnes nebyla v socialistickém táboře tato intelektuální úroveň překonána.

Zpoždování v některých oblastech obranného úsilí našeho státu a celé koalice je proto ovlivněno také tímto nedocenením možností tvůrčího přínosu naší vojenské i civilní vědeckovýzkumné základny.

Nedocenení úlohy vědy a teoretické práce je závažným nedostatkem dosavadní praxe řízení a velení a snižuje úroveň propracovanosti teoretických východisek vojenské doktríny a doktríny samotné.

Mezi hlavní úkoly akčního programu by měly být proto zařazeny

— změny v přístupu k úloze a programu vědy, výzkumu a vývoje v armádě a vytvoření dostatečných podmínek pro jejich podstatně efektivnější rozvoj,

— komplexní zpracování teoretických východisek vojenské doktríny ČSSR.

—☆—

Doporučuji proto, aby se ke komplexnímu propracování teoretických východisek naší vojenské doktríny a k vytvoření prostoru pro vědu a technický rozvoj připravila a svolala celostátní vědecká konference.

Konferenci by měla připravit a svolat nová vědecká rada MNO spolu s celou armádní vědeckovýzkumnou a vývojovou základnou. Východními podklady by měly být materiály, zpracované komisí 09 a teoretickou přípravou by měly být oborové či problémové konference, studie a práce specializovaných částí armádní základny. Na komplexní teoretické přípravě a jednání konference by se měli podílet odborníci vědeckých a vývojových pracovišť ČSAV, resortů, průmyslu, vysokých škol a dalších vědeckých a vývojových institucí, které mají a mohou mít podíl na zabezpečení obrany státu a na problémech, které utvářejí a ovlivňují vztah mezi systémem obrany státu a společností.

Konference by měla dát teoretická a metodologická východiska pro doktrínu systému obrany státu a propracovat program vědeckovýzkumných a vývojových prací celé vědeckovýzkumné základny ve prospěch obrany státu.

Výsledkem konference by měly být teoretické materiály srovnatelné posláním a kvalitou s prací Richtova kolektivu „Civilizace na rozcestí“ a měly by vytvořit pevnou teoretickou základnu dalšího rozvoje systému obrany státu jako celku i roz-

voje vědy a techniky pro potřeby obrany zvláště.

Teoretická příprava konference v takovém pojetí si vyžádá delší dobu. Je ovšem otázka, zda nebude zapotřebí teoretických východisek a nástinu doktríny již k formulování vojenské politiky strany při XIV. sjezdu. Pak bude ovšem třeba celé pojetí i časový rozvrh prací a konference podřítit tomuto účelu.

—☆—

Východiskem a základem teoretických příprav celé konference by mělo být, a to v poměrně krátkém čase, posouzení nové úlohy generálního štábu z hlediska celého systému velení i zvláště z hlediska vědy a doktríny a v procesu rozvoje systému velení.

Generální štáb by měl být v pojetí soudobého vojenství vojenskou hlavou systému obrany státu jako inspirátor, tvůrce a nositel vojenské doktríny. Podřízen by měl být jedinému, nedělitelnému, nejvyššímu politickému a vojenskému orgánu řízení obrany státu a generální štáb sám by měl pak řídit tři základní vojenské oblasti (podsystemy) — ozbrojené síly, vojenskou správu a vojenskou vědu.

Oprávněnost vysloveného principu je doložena teoreticky a mohla by být exaktně na modelu prověřena. Není zdaleka novinkou, ale je předmětem teoretických úvah od počátku šedesátých let.

Nejcennějším teoretickým fondem, o který by se měla teoretická diskuse o nové úloze generálního štábu opřít, je rozsáhlé dílo Šapošnikova „Mozek armády“. Vzhledem k jeho teoretické ceně a vysoké aktuálnosti jsme zahájili v ústavu urychlený překlad, aby nejpозději na podzim bylo k dispozici české znění.

—☆—

Závažnou otázkou vztahu k vědě, výzkumu a vývoji je respektování specifických této oblasti. Jde hlavně o to, že efekt vědecké práce se projevuje dlouhodobě a závisí na správné úloze, kterou vědě dáme.

Tato otázka nabývá na významu zvláště nyní, v souvislosti s úkoly akčního programu strany, ve kterém se na úseku obrany požadují zásadní úspory.

Jsem toho názoru, že při správném docenění úlohy vědy a teorie pro obranu státu a při respektování její specifčnosti by nebylo správné zkracovat v zájmu úspor prostředky na vědecký a technický rozvoj.

Úsporná opatření by se měla vztahovat

především k současnosti a praxi a v žádném případě by neměla ohrozit perspektivní rozvoj obrany státu.

Program vědeckovýzkumných prací a technického rozvoje pro obranné účely je významným přínosem a rozvojovým faktorem celospolečenským. Také s ohledem na to je tedy třeba posuzovat podporu vědy a technickému rozvoji, aby se armáda co nejaktivněji podílela na rozvoji základny vědeckotechnické revoluce v naší republice a neomezila právě nyní své úsilí v této oblasti.

—☆—

Velmi aktuální otázkou vědy a teoretické práce v armádě se stalo právě v současné době pojetí vědecké rady MNO.

Poslání a postavení vědecké rady v systému velení a řízení by se mělo v základě změnit. Vědecká rada má být orgánem zcela nezávislým, který pracuje na principech vědecké demokratičnosti, je složena z aktivních vědeckých pracovníků

z vědecké základny a nikoli z představitelů velení a je vrcholným odborným orgánem podle principu „věda řídí vědu“.

Od takového pojetí činnosti vědecké rady můžeme očekávat neformální a nebyrokratické sjednocování tvůrčího úsilí ve vědecké a vývojové základně, které je základem předpokladem dalšího zvyšování efektivnosti práce.

—☆—

V závěru chci zdůraznit, že právě nyní v akčním programu, který musí být mimořádně praktickým a realistickým dokumentem a který má cílevědomě vyvádět armádu z nedostatků současnosti, musí být nezbytně respektovány potřeby perspektivy. Ty spočívají objektivně v oblasti vojenskoteoretického rozvoje. A právě v této oblasti můžeme přispět pro obranu, rozvoj republiky i celé koalice mnohem pronikavěji, než jen počtem divízi. To uznat je — mimo jiné — věcí akčního programu.